

Birinci Dünya Savaşı'nın Sanata Yansıması: İngiliz Vortisist Grubu

Yrd. Doç. Dr. Derya UZUN AYDIN

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Batman.
derya.uzun@batman.edu.tr

Özet

Savaş, kitlesel yıkımı, iktisadi yaklaşımı ve politikanın şekil değiştirmiş bir başka yüzü olarak günümüz yüzyılına kadar varlığını sürdürmüştür. Birinci Dünya Savaşı da, bu illetin bir parçası olarak tarihteki yerini almıştır.

Savaşlar, savaşa katılan askerleri olduğu kadar tüm halkı, toplumu olumsuz yönde etkiler. Savaşın yarattığı tahribatlar toplum üzerinde gerek fiziksel, gerekse psikolojik pek çok yara açmıştır. Birinci Dünya Savaşı da, ekonomik, siyasal yönü kadar geride bir çok acı ve ölüme sebep olmuş, insanlar savaş sonrasında da uzun yıllar kendilerini toparlayamamışlardır.

Toplumun birer ferdi olarak kabul edilen ve toplumda yaşananlara kayıtsız kalamayan sanatçılar da, savaşın korkunç yüzünü ya birebir yaşamışlar, ya da hissiyatlarındaki derin yaraları eserlerine yansıtılmışlardır. Birçok ülkede, birçok sanatçı savaşın bırakıtlarını eserlerine yansıtarken, 20.yüzyılın da önemli sanat akımlarını oluşturmuşlardır. Almanlar Ekspresyonizm ile uğraşırken, İtalyanlar Fütürizmin izlerini yansıtılmışlar, kimi Fransız sanatçılar Kübik eserler ortaya koyarken, İngilizler de "Vortisizm" denilen farklı bir akım dili yaratmıştır.

Bu çalışmada da, Birinci Dünya Savaşı'nın etkilerine kısaca değinilmiş ve bu etkiler altında kalan İngiliz Vortisist sanatçıların eser örneklerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Akımlar, İngilizler, Vortisizm

Art Reflection of the First World War : British Vortisist Group

Abstract

War has existed up to massive destruction of economic approaches and policies that change the way the other side of the present century. The First World War took its place in history as a part of this malady.

All the people of war as soldiers involved in the war , society affects negatively . Created by the devastation of war on society it should have led many physical and psychological wounds . The First World War until the economic political direction behind a lot of pain and death caused , for many years after the war people could not pick themselves .

Accepted as a member of society and society can not remain indifferent to what happens in exactly the horrors of war artists or have lived or reflects the work of the deepest wound in sentiment . In many countries , in many of the works reflected by the artist, and war formed the important art movements of the 20th century . Expressionism Germans have when dealing with Italian Futurism reflect the traces of some French artists British revealing works Cubic has created a different language called Vorticism flow .This study briefly the impact of the First World War and remained under British Vortisist these effects have also been given the work of artists example.

Key Words: The First World War, Movements, English, Vorticism.

I. Giriş

1900'lü yıllar, ilerlemenin hız kazandığı ve gelişmelerin son hızla devam ettiği çağlar olarak dikkat çekmektedir. Yaşanan her türlü gelişme; insanların gerek ev-gerekse iş yaşantılarında hayatlarını kolaylaştıracak pek çok yeniliğe kucak açmıştır. 20. yüzyılda, doğa ve fen bilimlerinde, tıp alanında, psikolojide, sanayi ve teknolojik alanlarda yaşanan gelişmeler, insanların maddeci içgüdülerini deşifre etmelerine sebep olmuştur. Hızla ilerleyen bu dünya görüşü, makine dünyası olarak isimlendirebileceğimiz bir çağı doğurmuştur. Gitgide, rasyonel düşünen insan sayısında büyük bir artış görülmüştür. 19.yüzyıl sonlarında Röntgen'in buluşu X ışınlarını, 1911'de atomun keşfi izlemiş ve 20.yüzyıl, fiziğin babası sayılan Albert Einstein gibi büyük bir dehayı yetiştirmiştir. Buna, psikoanalizin yaratıcısı Sigmund Freud'u da eklemek gerekir. Durkheim ise, sosyolojinin temellerini oluştururken, yavaş yavaş 20. yüzyıl insanı da biçimlenmeye başlamıştır. Sonuçta, madde, enerji, uzay ve zaman gibi bir çok kavram, insanların üzerinde durup düşündükleri konular arasına girmiştir. Bu büyük çağ bunlara ek olarak; telefon, radyo ya da telgraf gibi kitle iletişim araçlarını keşfetmiş, ayrıca görsel ve işitsel sanatlarda da fotoğraf, sinema ve caz müziği, insanların yeni ilgi odakları haline gelmiştir (Langlois, Boismenu, Lefebvre, Regimbald, 2003: 41-43. ; McNeill, 2004:671. ; Tamplin, 1991:63.).

Savaş, kitlesel yıkımı, iktisadi yaklaşımı ve politikanın şekil değiştirmiş bir başka yüzü olarak, ne yazık ki tarih boyunca varlığını sürdürmüş ve günümüzde de sürdürmeye devam etmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nı, diğerlerden ayıran en önemli özellik, savaşa iştirak edenler açısından kitlesel boyutta olmasıdır. İnsanların zenginliklere el koyma isteği, savaşların başlamasına neden olan önemli etkenlerden birisidir. Hangi nedenlerle olursa olsun savaş, insanlar üzerinde hem ekonomik ve toplumsal, hem de psikolojik ve fiziksel olarak olumsuz etkiler bırakmıştır. Bir çok savaşta olduğu gibi, Birinci Dünya Savaşının başlamasında da benzer nedenler etkili olmuştur; devletler arasında gizli veya açık olarak yapılan antlaşmalar, bitip tükenmek bilmeyen emperyalist düşünceler, ekonomik çıkarlar, savaşa sıcak bakan devlet adamları, militarizm, modern teknoloji sayesinde geliştirilen savaş aletlerinin denenmesi istenmesi, bu nedenlerin başında gelmektedir. Savaş sona erdiğinde de yaklaşık olarak 8.5 milyon askerin öldüğü, bunların 2 milyon kadarınınsa sakat kaldığı açıklanmıştır. Genel itibariyle, suçlu yada suçsuz yaklaşık 10 milyon insan, bu savaşa kurban verilmiştir (Criss, 2003: 29-53.).

Gerçekten de 20. yüzyıl, açgözlülüğün ve hırsların yarattığı savaşları yaşamış ve savaşların insanlarda yarattığı değişim de sanatsal hayatın ilerleme yönünü belirlemiştir (Şimşek, 2000: 154-155, 168, 174.). Yaşanan sürekli gelişim ve ilerlemeler de buna eklenince, sanatçılar içlerinden geldiği gibi davranmaya ve sanat ürünlerini bu doğrultularda vermeye başlamışlardır (Şenyapılı, 2004: 4-6.).

Birinci Dünya Savaşı süresince bir takım modern sanat akımları dikkati çekmiş, bunların başında da; Kübizm, Ekspresyonizm ve Fütürizm (Gelecekçilik) gelmiştir. Savaşın sonrasını takip eden yıllarda ise özellikle Dadaizm ve Sürrealizm (Gerçeküstücülük) ön plana çıkarken, daha uzaklarda Rusya’da yeni bir anlayış olan Konstrüktivizm (Yapısalcılık) önem kazanmıştır. Bu arada, Vortisizm de unutulmamalıdır (Hobsbawm, 1996: 210-211). 20. yüzyıl akımlarının büyük bir bölümünde, seyircinin pasif izlenimden kurtulup aktif bakış açısına yaklaşmalarıysa dikkat çekicidir (Akay, 2001: 30,1811.).

II. Materyal metot:

Bu çalışmada ilk aşama olarak kaynak taraması ve konuyla ilgili yayınlara ulaşabilmek amacıyla; İzmir, İstanbul ve Ankara’da Üniversite Kütüphanelerinde gerekli araştırmalar yapılmıştır. Yapıtta yararlanılan kaynakların büyük bir bölümünü, yabancı dilde yazılmış yayınlar oluşturmakta, ülkemizde Batı sanatının çalışılması sırasında sıklıkla karşılaşılan kaynak sorunu nedeniyle de, günümüzde yaygın bir bilgi kaynağı olarak kullanılan internetten de yararlanılmak durumunda kalınmıştır. Şu da belirtilmelidir ki, kaynaklarda kaydedilmemiş olması nedeniyle bazı eserlerin tarih ya da boyut gibi bir takım bilgilerine ulaşılamamış ve bu noktalar eksik bırakılmıştır.

III. Bulgu

Birinci Dünya Savaşı, 20 Yüzyıl Batı Resminde inceleme konusu olarak seçildiğinde; modern resim ile ilgili eksikliklerin tamamlanması düşünülmüş ve bilgi dağarcığına yenilerinin eklenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, 20. yüzyılın unutamadığı bu büyük Dünya Savaşı’nın sanat hayatına, özellikle de resim sanatına olan etkilerini araştırmak, bir diğer amaç olmuştur. Bu doğrultuda gözlenmiştir ki; Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında dünyada bir takım sanat akımları doğmuş ve bunlar ülke dağılımlarına göre; Alman Ekspresyonistleri, İngilizlerin çoğunluğunun yer aldığı Vortisistler, İtalyan Fütüristleri, Fransız sanatçıların da bir kaçının (özellikle Fernand Léger) yer aldığı Kübistler olarak nitelendirebileceğimiz bir ayrıma bizleri ulaştırmıştır. Bu çalışmada da özellikle, İngiliz sanatçıları tarafından uygulanan bir akım olan “Vortisizm” üzerinde durulmasına karar verilmiştir.

IV. Savaş Dönemi Sanatına Kısa Bir Bakış

Savaş dönemi resimlerine bakıldığında, Alman sanatçıları kadar çok sayıda verdiği yapıtları ve özellikle savaşın yıkımlarını gösterdiği doğa görünüşleri ve zarara uğrayan siper manzaraları ile dikkat çeken İngilizlerin de önemi büyük olmuştur. Bu konuda özellikle Paul Nash ve Christopher Nevinson gibi isimler unutulmamalıdır. İngiliz resmi, savaş döneminde kendine özgü geliştirdiği yeni bir tarzla dikkat çeker. 1914 yılında, Wyndham Lewis tarafından geliştirilen bu yeni üslup, “Vortisizm” olarak

bilinmektedir. Adını İngilizce *vortex* yani *girdap* ifadesinden alan bu üslup içerisinde, Edward Wadsworth, David Bomberg, William Roberts ve heykeltıraş H.Gaudier Brzeska da yer almaktadır. Bu yeni akım, Fütürizmin soyut sanatını ve hareketliliğini, Kübizmin durağanlığıyla birleştirmiştir. Akımın üyelerinin, “Blast” isimli bir dergi çıkardıkları bilinmektedir. Birinci Dünya Savaşı sırasında, bu akım çok fazla etkinlik gösteremese de, Lewis yoluna “Grup X” olarak ifadelendirdiği ve Vortisizmin devamı niteliğindeki bir üslupla devam etmiştir. Burada Lewis’e, Wadsworth, Roberts ve Charles Ginner eşlik etmiştir. Ancak bu üslup, Vortisizmin yerini tutamamıştır. İngiliz resmi savaş sonrasındaysa eski geleneklerine geri dönmüştür. Klasik ve geleneksel manzara ve portre çalışmaları, savaşı unutmaya çalışan sanatçıların ilk seçenekleri olur. Nitekim, İngiliz besteci Constant Lambert’ın 1930’lu yıllara, geçmişe duyulan özlemden dolayı “Öykünme Çağı” ismini verdiği bilinmektedir (Spalding, 1986: 61. ; Ford, 1989: 26. ; Lynton, 1982: 155. ; Rona, 1980:1890. ; Ragon, 1987: 11.).

V.1. İngiliz Sanatçılar

a. *Paul Nash (1889 Londra-1946 Boscombe)*

Sanatçı Paul Nash, Birinci Dünya Savaşı’nın önemli savaş ressamlarından biridir. Kendisi, hükümet tarafından özel savaş ressamı olarak görevlendirilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında da aynı görevi sürdüren sanatçı, İngiliz manzara ressamları arasında özel bir yere sahiptir. Savaş öncesi yapıtları, doğanın romantik, sembolik ve Gerçeküstücü tarzda birer yansıması olarak beliren suluboya ve çizimlerden oluşan Nash’in, savaş dönemi yapıtları için de hala manzara görünümlerinin ağırlıkta olduğu söylenebilir. (Myers, 1969: 171.).

Birinci Dünya Savaşı sırasında, gördükleri ve yaşadıklarını nesnel bir dilde ancak yer yer düşsel manzaralar şeklinde betimleyen sanatçı, figürün az kullanıldığı bu çalışmalarında; savaşın yıkıma uğrattığı doğa görünümlerinden ayrıntılara değinmiştir. Bu yapıtlarında; parçalanmış, kırılmış ağaçlar, taşı-toprağı birbirine karışmış siperler, bombaların neden olduğu derin ve geniş çukurlar, ve yeni bir dünya kurulma isteğinin çığırtaşı dille getirilmektedir. (Tamplin, 1991:65.).

1920’li yıllarda, natüralist etkileri sürdürdüğü manzara çalışmalarının yanı sıra gravür çalışmaları da yapan sanatçı, 1928’lerde simgesel ve Gerçeküstücü ayrıntılara yer vermeye devam etmiştir. 1930 ve 1940’lı yıllar, erken dönem konulara devam niteliğinde gelişmiş ve ayrıca neo-romantik etkiler ağırlık kazanmıştır. Sanatçının son dönem çalışmaları, manzara ressamlığının doruk noktasını teşkil etmektedir. (Sanat Kitabı (500 Sanatçı-500 Sanat Eseri),1997:333 ; Myers, 1969:171.).

b. C. R. W. Nevinson (1889 Londra-1946 Londra);

İngiliz ressam ve oyma baskı ustası Nevinson, ilk eğitimini St John Sanat Okulu ile Slade Sanat Okulu'nda görmüş, ardından da Paris-Julian Akademisi'ne devam etmiştir. 1914-Londra Grubu kurucu üyeleri arasında da yer alan sanatçı, Gino Severini ve Marinetti'nin etkisinde kalarak Fütürizm akımının tesiri altında kalmıştır. Özellikle Kübizm ile yoğurduğu Fütürist anlayıştaki eserleri ile, Vortisizm akımının da önemli bir üyesi olmuştur.

1917 yılında resmi savaş ressamı olarak cepheye katılan sanatçı, önce Fransız cephesinde Kızıl Haç'ın ambulans şoförlüğünü yapmış, ardından da İngiliz sağlık ekibinde görev almıştır.

Sanatçının savaşı konu edindiği çalışmaları, Fütüristlerin tersine savaşı yüceltici etkilerden uzaktır. O, daha duygusal olmayı tercih eder. Savaşa karşı tepkisini, insanın çektiği acıları ve yaşanan şiddeti betimleyerek dile getirir. Duygularını yansıttığı bu çalışmalarında, makine biçimleri ve geometrik formlar, yoğun renklerle birleşir ve kübik etkiler olarak belirir. Kimi zaman bu duygusallıktan yer yer uzaklaşan sanatçı, 1916'lı yıllarda daha yoğunlukla Fütürist anlayışta eserler sergiler. Son dönem çalışmalarını daha bağımsız üslupta sürdüren Nevinson, gerçekçi tarzda yaptığı ölü doğa, manzara ve portre çalışmaları ile sanat hayatına devam eder. Bir dönem bulunduğu Amerika'da ise, kent yaşamını gelecekçi anlayışta sergilediği çalışmaları ile dikkat çekmiştir. (Tükel, 1980:1344, ; Myers, 1969:189.).

c. Wydham Lewis (1882 Nova Scotia açıkları-1957 Londra);

İngiliz sanatçı Lewis, Kübizm ve Fütürizm sanatına duyduğu ilgiyi, Vortisizm ismiyle kurduğu yeni akım içerisinde bütünleştirmiştir. Akım, yenilikçi olmaya, istenmeyen öğeleri dışa atarak yeni bir görsellik yaratmaya çalışmaktadır. Nesnelere, çok çeşitli açılardan gösterilerek, üç boyutlu ilke yaratılmaya çalışılır ve yarı-soyut ve köşeli formlarla Kübizme göndermelerde bulunulur. Oluşan görünüm, makine benzeri biçimleriyle de dikkat çeker. Akım, tüm bunları Gelecekçiliğin soyut esintileriyle birleştirir. Bu yeni akımın yayın organı da *Blast* isimli dergi olur. (Rona, 1980:1890. ; Sanat Kitabı (500 Sanatçı-500 Sanat Eseri), 1997:272.).

Lewis, Birinci Dünya Savaşı'na resmi savaş ressamı olarak gönderilen bir başka ressamdır. Savaş esnasında, topçu olarak görev alan sanatçı, savaşın korkunç yüzünü Vortisist etkilerle dile getirir. Figürleri, mekanik rol oynayan askerlerdir. Çeşitli savaş araçları, bu mekanik dünyaya eşlik etmektedir. Sanatçının 1920 yılları sonrası yaptığı çalışmalar ise, soyut özellikli çıplak figürler ve portrelerdir. (Tükel, 1980:1109.).

d. William Roberts (1895 Londra-1980 Londra);

Londra doğumlu İngiliz portre ve figür ressamı olan William Roberts, 1910 ve 1914 yılları arasında St.Martin Güzel Sanatlar Okulu ile Slade Güzel Sanatlar Okulu'nda eğitim görmüştür. Kendisinin, özellikle Vortisist sanatçı Wydham Lewis'den etkilendiği bilinmektedir. Nitekim sanatçının erken dönem çalışmaları, onun izlerini yansıtmaktadır. Savaş döneminde yaptığı çoğu çalışma, Lewis'in çalışmalarını akla getirmektedir. Sanatçı bu etkiler doğrultusunda da, önemli bir Vortisist sanatçı olacaktır. Bunun dışında Roberts, özellikle Londra yaşamını gözler önüne seren toplumsal ve realist etkilerle ifadelendirilmiş çok sayıda çalışma yapar. William Roberts'ın, her iki dünya savaşı sırasında resmi savaş ressamı olarak görev aldığı bilinmektedir. (Myers, 1969:527.).

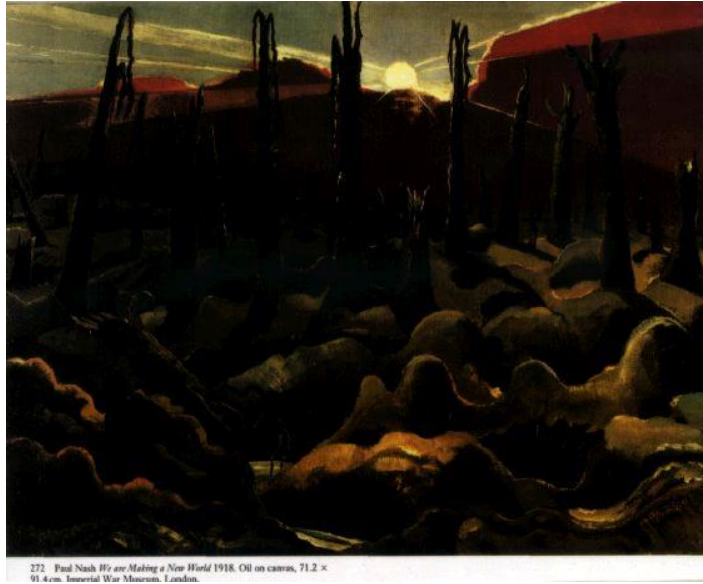
VI. 2. İngiliz Sanatçılar ve Vortisist Eserleri

a. Paul Nash

Resim 1;

“Yeni Bir Dünya Kuruyoruz”,
1918, tuval üzerine yağlı boya,

71.2x91.4, Imperial War Museum(İmparatorluk Savaş Müzesi)-Londra.

Sanatçının, savaşı konu edindiği önemli yapıtlardan biridir; sahnede bir taarruz sonrası betimlenmiştir. Paul Nash, yapıtında çok fazla figür kullanmamıştır. Figürün kullanılmadığı bu resimde, insan yaşamının sonunu hazırlayan savaşın yıkıcı gücüne dikkat çekilmektedir. (Ford, 1989:165.). Manzarada, atılan top mermilerinin açtığı kraterler dalgali görünümüleri ile belirlemektedir. Her zaman olduğu gibi, savaşın yarattığı acı sondan doğa da payına düşeni almıştır. (Foot,1990:.69-71.). Yaşanan bu felakete rağmen, sanatçı ümidini kaybetmemiştir. Arka planda yeni yeni doğmakta olan güneş, karanlıktan aydınlığa atılan bir adım olup, yaşamın devamlılığını ve her kötü günün bir

sabahı olduğunu müjdelemektedir. Yarın, umutlarıyla yeni bir gündür ve yeni doğmakta olan güneş, etrafı henüz aydınlatmaya başlamıştır. (Spalding, 1986:58.).

Resim 2;

“Ypres Korunağında Bir Gece”,

1917-1918, tuval üzerine yağlı boya,
71.1x91.4 cm. Imperial War Museum-Londra

Fransa-Belçika sınırındaki Ypres’de yer alan siperden bir ayrıntı olan bu resim, cepheden bir gece görünümüdür. Savaş, düşman karşısında gece-gündüz demeden çalışmayı ve korunmayı gerektirmektedir. Etrafı kalın duvarlarla çevrilmiş olan siperin içerisinde üç asker, siperin hemen dışında da birkaç asker görülmektedir. Bunlar, nöbetçi askerler olmalıdır. Cepheyi korumak amacıyla etraf aydınlatılmıştır. Kompozisyonun sağ alt köşesindeki duvar parçasında bir haç işareti görülmektedir; çünkü inanç askerlerin tek dayanak noktasıdır. (Foot,1990:60-61.).

b. C.R.W.Nevinson

Resim 3;

“Makineli Tüfek”,

1915, tuval üzerine yağlı boya,
61x50.8 cm. Tate Gallery-Londra.

Sanatçının, müttefikleri olan Fransız askerlerini gösterdiği bu çalışma, savaş konulu eserler içerisinde en bilinenlerden biridir. Resimde ilk dikkati çeken nokta,

biçimlerin sert ve köşeli hatlarıdır. Askerlerin köşeli yüz hatları ve çelik miğferleri, Vortisizm akımının göstergesidir.

Bir çok savaş resminde olduğu gibi bu çalışma da, teknolojik savaş araçları ile insanları bir araya getirmiştir. Siperlerinde, makineli tüfekleri başında dikkatle bekleyen üç asker, resmin ana figürleridir. Herhangi bir duygusal ifade taşımayan askerler, birer ölüm makinesine dönüşmüştür. Askerlerin siperleri birkaç dikenli tel tarafından korunmaktadır. (Öndin, 2003:30-33.).

Resim 4;

“Dinlenen Fransız Birlikleri”,

1916, tuval üzerine yağlı boya,
71x91.5 cm. Imperial War Museum-Londra

Nevinson'ın bir Fransız müfrezesini betimlediği bu çalışma, 1916 yılına tarihlenmektedir. Savaşın yarattığı yorgunluk yalnızca fiziksel değildir, askerler ruhsal açıdan da oldukça yıpranmıştır. Resimde görülen askerler de, bu koşullar altında dinlenmeye çalışmaktadır. Sanatçının bu resminde de, üslubunda belirgin olan köşeli hatlar dikkati çekmektedir. Bir grup halinde dinlenmeye çekilen askerler, her şeye rağmen savaş olgusundan kurtulmaya, uzaklaşmaya çabalamaktadır. Kimi, dalgın halde düşüncelere dalmış, kimi ise uykuya yenik düşmüştür. Figürlerin çoğunda, gergin ve kızgın bir hal dikkati çekmektedir. (Öndin, 2003:30-33.).

Resim 5;

“Siperlere Dönüş”,

1914-1915, tuval üzerine yağlı boya,
51x76 cm, National Gallery of Canada-Ottawa.

Vortisizm akımında yer alan bir kaç sanatçı, (Nevinson da dahil), Birinci Dünya savaşının Fütürizm akımına yoğun bir beğeni doğuracağını beklemekteydi. Nitekim, bu düşünce çok geçmeden gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda çalışan sanatçılar, Kübist etkilere Fütürizmin esintilerini de kattıkları eserler vermişlerdir. Savaş olgusu, yalnızca savaşan insanları değil sanatçıları da etkilemiştir. Sanatçılar da en az onlar kadar kavgacı ve agresif hale gelmiş, bu durum dolayısıyla eserlerine de yansımıştır (Spalding, 1986:56.).

Sanatçının çalışması, bu konuda önemli bir örnektir. Yine bir grup askerin bir arada betimlendiği çalışmada, geometrik formlara Fütürist etkiler eşlik etmektedir. Nevinson resimlerinde, Nash'e göre daha çok figür kullanmıştır. Ellerinde silahları ile siperlerine doğru son hızla ilerlemekte olan askerlerin biçimlenmesinde sert ve köşeli hatlar dikkati çekerken, ön düzlemde verilen hareket ve dinamizm ise Fütürizme işaret eder. Dolayısıyla resim, daha önceki örneklerden farklı olarak daha hareketli olması ile ön plana çıkar. (Ford, 1989:164.).

Resim 6;

“Asker Yürüyüşü”,

1915, tuval üzerine yağlı boya,
63.8x76.6 cm, National Gallery of Canada-Ottawa

Sanatçı bu çalışmasında, bir sütun dizisi oluşturacak şekilde ilerlemekte olan askerleri betimlemiştir. Eser, 1915 yılına tarihlenir.

Aynı sırayı bozmadan düzgün bir biçimde yürümekte olan figürler, seyirci üzerinde bıraktıkları hareket hissi ile Fütürist etkiyi çağrışırlar. Çalışmada Fütürizme, aynı zamanda Kübist etkiler de eşlik etmektedir. Askerlerin bir sıra halindeki betimlenişi, perspektif kurallarına uygun görülmektedir. Sanatçı, uçsuz-bucaksız mavi bir gökyüzü altında tasvir ettiği bu ilerleyiş ile, resmi izleyenlere sabahın erken saatleri

olabileceğini düşündürmekte, yarattığı sükunet ortamı ile de seyirci üzerinde garip bir huzur izlenimi bırakmaktadır. (Myers, 1969:189.).

c. Wyndham Lewis

Resim 7;
“Bombalanmış Batarya”,
1919, tuval üzerine yağlı boya,
152.5x317.5 cm. Imperial War Museum-Londra.

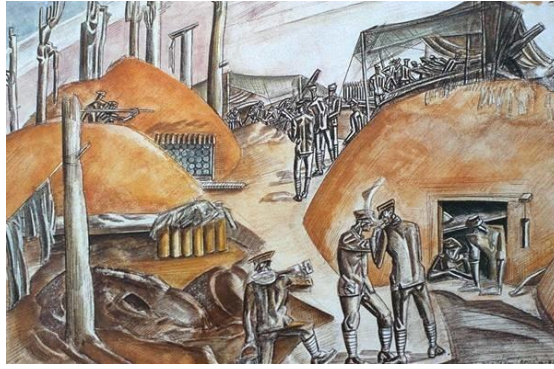
Birinci Dünya Savaşı'nı konu alan ve bilinen en önemli çalışmalardan biri de, sanatçı Lewis'e ait olan “bombalanmış batarya’dır”. (Arkın, 1970:389.). Wyndham Lewis, yaptığı çalışmada Kübizmin ve Fütürizmin etkilerini bir arada kullanmıştır. Resimde ilk dikkati çeken unsur, birer robota benzeyen ve geometrik hatlarıyla beliren askerler ile bombalanmış bataryanın yarattığı dalgalı ve hareketli görünümüdür. Özellikle, zeminde oluşan dalgalı görünüm hareketli bir denizi çağrıştırmaktadır. Ön sırada bulunan askeri üst düzey subaylar, emir erlerini teftiş etmektedir. Bomba etkisiyle oluşan dumanlar da, resmin farklı anlatım tekniğine uygun betimlenmiştir. Resim, bütünüyle yarattığı mekanik hava ile benzerlerinden ayrı bir yere sahiptir. (Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 1996.).

Resim 8;
“Mermi Cephaneliğinde Kanada Müfrezesi”,
1918, tuval üzerine yağlı boya,
305x362 cm, National Gallery of Canada, Ottawa.

Sanatçının Birinci Dünya Savaşı esnasında, Garrison Topçuluk Alayı'nda görevli bir asker olduğu bilinmektedir. Bu görevini önce tüfek ve silah gibi ateşli silah kullanıcısı olarak sürdürmüş, ardından da cephe bombalama timinde görev almıştır. Lewis, buralarda yaptığı çalışmalardan etkilenecek yaptığı resminde, Kanadalı birliğin oluşturduğu siperden bir çalışma anını betimlemiştir. Çalışmayı, Kanada Savaş Hatırası fonu özel olarak sipariş etmiştir. Ayrıntıyla çalışılmış resimde, yine Vortisist etkiler belirgindir. İlk dikkati çeken noktalardan biri, grubun özenle korumaya çalıştığı ve büyük boyutlarıyla dikkat çeken top mermileridir. Mermilerin korunması için, büyük örtülü bir düzenek hazırlanmıştır. Böylelikle kamufle edilen mermilerin etrafında çok sayıda asker betimlenmiştir. Savaş denilen böyle acı bir tecrübeye, modern ateşli silahların ve malzemenin ne kadar önemli olduğu, resmin ana konusunu oluşturmaktadır. (Ford,1989:190.).

Resim 9;
“Ormanda Konuşlanan Bir Topçu Birliği”,
1919, tuval üzerine yağlı boya,
Imperial War Museum-Londra.

Sanatçının resminde ilk dikkati çeken; Léger'nin figürlerini andıran mekanize haldeki, robot görünümlü asker figürleridir. (Hamilton, 1984:293.).

Resimdeki topçu birliği, bu kez bir orman içerisinde konuşlanmıştır. Resimde, askerlerin kaldığı barınakların yanı sıra, yer yer birkaç ağaç gözlenmektedir. Askerlerin bir kısmı barınaklarında dinlenirken, bir kısmı da çalışmalarına devam etmektedir. Kimi asker, günlük yaşamın gereklerini yerine getirmektedir. Askerler tarafından yıkanmış olan çamaşırların, ağaç dalları arasına serilmesi buna bir örnektir. Bir-iki asker de, ön tarafta sigaralarını içmektedir. Daha arka planda ise, üzeri kapatılarak kamufle edilmiş bir cephanelik dikkat çeker.

d. William Roberts

Resim 10;
“Ypres’de, İlk Alman Gaz Saldırısı”,
1918, tuval üzerine yağlı boya,

304.8x365.8 cm. National Gallery of Canada-Ottawa.

William Roberts'ın bu çalışması da, İngiliz ve Kanada Hükümetleri'nin özel siparişi adına yapılmıştır. (Ford, 1989:165.).

Resim, ilk bakışta bir karnaval görünümü yaratan havası ve capcanlı renkleriyle dikkat çeker. Ancak ayrıntıyla yapılan bir inceleme sonrası, bu kişilerin yapılan bir gaz saldırısı ardından yaşadıkları an betimlenmiştir. Sahne, sarı, mavi ve kırmızının bir çok tonuyla göz alıcı renge bürünmüştür. Bu renkli ortama tezat yaşananların yarattığı endişe ve korku, insanların yüz ifadelerinden kolaylıkla anlaşılmaktadır. İnsanlar arasında büyük bir top yer almaktadır. Bu karşı saldırıya bir yanıt vermeden bozguna uğrayan insanlar, gazdan fena halde etkilenmişlerdir. Kimi, gaz nedeniyle baygınlık geçirirken, kimiye ağız ve burunlarını elleriyle kapatarak gazdan korunmaya çalışmaktadır.

Resim 11;
“Mermi Taşıma”,

1918-1919, tuval üzerine yağlı boya,
182.8x317.8 cm, Imperial War Museum-Londra.

Sanatçının bu çalışması da, “Kanada Savaş Anıtları Komitesi”nin bir siparişi üzerine yapılmıştır.

Roberts, savaş konulu resimleriyle soyut temadan uzaklaşıp figüratif çalışmalara ağırlık vermiştir. Bu figürlerde, geometrik hatlar ve Kübist etkiler, Vortisizmin öğeleri olarak belirlemektedir. (Hamilton, 1984:295.).

Sanatçının bu çalışmasında, cepheye taşınmak üzere getirilen top mermileri konu alınmıştır. Asker figürleri ve yığın kümesi halindeki mermiler bir araya gelince, ortaya karışık bir görünüm çıkmıştır. Askerler, elbirliği ile işlerini yapmakta ve yardımlaşmanın en güzel örneğini sergilemektedir. Resimde, sarının kahve tonları ve yeşil ile karıştığı renk cümbüşü, askerlerin üniformalarında ve top mermilerinde belirlemektedir.

VII. Sonuç

İnsanlar, tarihin çok eski çağlarından bu yana savaşmaktadırlar. Eski çağlarda, özellikle yaşamın devamı için gerekli görülen savaş, yıllar sonra yerini emperyalist emellere ve ekonomik çıkarlara bırakmıştır. Şüphesiz tarihin en acımasız savaşları 20.yüzyılda yaşanmıştır. Bu yüzyıla damgasını vuran Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, ne yazık ki, son olmamış ve savaş olgusu yaşadığımız 21. yüzyıla kadar ulaşmıştır.

Savaş dört yıl aradan sonra sona ermiştir. Yapılan konferans ve antlaşmalar ardından savaşın suçlusu olarak Almanya ilan edilmiştir. Ağır ödemelere mahkum edilen Almanya, savaş sonrasında da politik yönden karışıklıklar yaşamıştır. Nitekim çoğu kişinin inancına göre bu durum, Nazi dönemi Almanyasının oluşmasında oldukça önemli olmuştur. İtalya, İngiltere ve Fransa'da da, ekonomik ve toplumsal sıkıntılar yaşanmış, yaşanan savaş toplumdaki insanları derinden sarsmıştır.

Avrupa resim sanatı da bu doğrultuda, tarih boyunca savaşın betimlendiği çok sayıda örnekle doludur. Bunların çoğunda savaş, korkunç bir olay olarak gösterilirken, daha az bir bölümü kahramanlık öykülerini konu almaktadır

20.yüzyıl Birinci Dünya Savaşı'na tanıklık ederken, sanat ortamı da bu gelişmelerden doğal olarak etkilenmiştir. Her yönden gelişme ve ilerleme çağı olan bu yüzyıl, sanatçıları da farklı arayışlara yöneltmiştir. Sanatçılar artık geleneksel ve akademik kurallardan kurtulmak, kendi yönlerini çizmek istemektedirler. Bu durum sanatçıyı ve sanatı daha aktif hale getirmiş, teknoloji ve makine dünyası sanat üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Bir çok sanatçı, istediği duygularını ve görüşlerini rahatlıkla dile getirmeye başlamış, kimi devrimci bir yaklaşım sergilerken kimiye olaylara eleştirel bir bakışla yaklaşmıştır. Tüm duygu ve düşünceler, yepyeni ve farklı akımlarla resme aktarılmıştır. Bu yüzyıla damgasını vuran ve Birinci Dünya Savaşı boyunca da etkisini sürdüren akımların başında; Ekspresyonizm, Kübizm ve Fütürizm gelirken, savaş sonlarında ise Dadaizm ve Sürrealizm akımları ön plana çıkmıştır. Ayrıca, Almanya'da ortaya çıkan Yeni Nesnelcilik ve Rusya'daki Toplumcu Gerçekçilik ile İngiltere'de etkin olan Vortisizm akımları da unutulmamalıdır.

Şüphesiz savaş temalı resimler, burada ele alınan örneklerle sınırlı kalmamaktadır. Savaşın acısını dile getiren daha bir çok isim mevcuttur. Ayrıca, savaş denen bu illet insanların peşini bırakmadığı sürece de sanat, bu konuya değinmeye ve

onun zararlarını dile getirmeye devam edecektir. Sanatçı, toplumda yaşananlardan yıllar boyunca uzak kalmamış ve yıllarca da uzak kalmayacak, toplumun sesi, kulağı ve hatta dili olmaya devam edecektir. Nedeni her ne olursa olsun, savaşa olumlu bir gözle bakmanın imkanı yoktur. Bunun bilincinde olan sanatçılar da, ona karşı cephe almışlardır. Sanatçılar, bu uğurda pek çok görev üstlenmişler, çalışmalarlarıyla bir şeylere engel olmaya ve insanlara doğru olanı göstermeye çalışmışlardır.

Kaynaklar

- Akay, A. (2001). *Sanatın ve Sosyolojinin Ruh Hali*, İstanbul , 30, 181.
- Criss.N. B. (2003). Barışı Olmayan Savaş. *Doğu-Batı Dergisi*, (Y.6), (24), Ankara, 29-53.
- Foot, M. R. D. (1969). *Art and War (Twentieth Century Warfare as Depicted by War Artists)*. London, 69-71.
- Ford, B. (1989). *The Cambridge Guide to The Arts in Britain, V.8: The Edwardian Age And The Inter-War Years*, Great Britain, 26.
- Hamilton, G. H. (1984). *Painting and Sculpture in Europe (1880-1940)*, USA, 293.
- Hobsbawm, E. (1996). *Kısa 20.yy. (1914-1991)-Aşırıılıklar Çağı*. İstanbul, 210-211.
- Langlois, G. Boismenu, J. Lefebvre, L. Regimbald, P. (2003). *20. yüzyıl Tarihi*. 2.basım, İstanbul , 41-43.
- Lynton, N. (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*. İstanbul, 155.
- Mckay, Hill and Buckler, (1991). *A History of Western Society, From Absolutism to The Present*, (II), 4.basım, USA , 872-917.
- McNeill, W.H. (2004). *Dünya Tarihi*, 9.basım, Ankara , 671.
- Myers, B. (1969). *Mcgraw of Hill Dictionary of Art*. V.4, London, 171.
- Öndin, N. (2003). Sanatçının İmgeleminde Savaş. *RH+Sanat Dergisi. Dosya:Plastik Sanatlar ve Savaş*. İstanbul, 30-33.
- Ragon, M. (1987). *Modern Sanat*, İstanbul, 11.
- Rona, Z. (1980). Vortisizm. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, (3), İstanbul.
- Sanat Kitabı (500 Sanatçı-500 Sanat Eseri)*, (1997). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, .333
- Spalding, F.(1986). *British Art Since 1900*, London, 61.
- Şenyapılı, Ö. (2004). *The Art Millenyum-Yirminci Yüzyıl*, İstanbul, 4-6.
- Şimşek, A. (2000). *Siyasal Tarih Sürecinde Sanat ve İktidar*. Ankara, 154-155, 168, 174.
- Tamplin,R. (1991). *The Arts: A History of Expression in The 20th Century*, London, 63.
- Tükel, U. (1980). Nevinson. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, (2), İstanbul, 1344.
- Tükel, U.(1980). Lewis. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, (2), İstanbul, 1109.
- Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları*, (1996). İstanbul.